

דעת הציבור על רמת השירות ותפקוד מערכת הבריאות

ב-2018 והשוואה לשנים קודמות

נספח מתודולוגי

שולי ברמלי-גרינברג ועירא יערי

מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל עוקב כבר מאז 1995 אחר תפקוד מערכת הבריאות מנקודת מבטם של המבוטחים. הסקר האחרון נערך באוגוסט-דצמבר 2018 בניהולם של ד"ר שולי ברמלי-גרינברג ועירא יערי ובליווי ועדת היגוי שהיו שותפים בה נציגי כל קופות החולים, משרד הבריאות, משרד האוצר, המוסד לביטוח לאומי, ארגוני צרכנים והאקדמיה.

איסוף הנתונים התבצע במכון ברוקדייל על-ידי צוות איסוף נתונים בהובלתו של לב ז'בייב ובליווי צוות המחקר. המדגם בסקר הוא מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל (בני 22 ומעלה). במדגם נכללו בעלי טלפונים ניידים, בעלי טלפונים ניידים וניידים ובעלי טלפונים ניידים בלבד. רואינו 3,508 איש בשלוש שפות (עברית, ערבית ורוסית). שיעור ההיענות עמד על 62%. מאפייני המדגם קרובים למאפייני האוכלוסייה לפי נתוני הלמ"ס, משרד הבריאות והמוסד לביטוח לאומי. נעשה שקלול לפי גיל כדי להגיע לייצוג מדויק של קבוצות האוכלוסייה השונות.

במסמך מתודולוגי זה מוצגים שיטת הדגימה ותוצאות איסוף הנתונים של סקר 2018.

1. אוכלוסיית הסקר והמדגם

אוכלוסיית היעד כוללת את תושבי ישראל בני 22 ומעלה בעת הסקר.

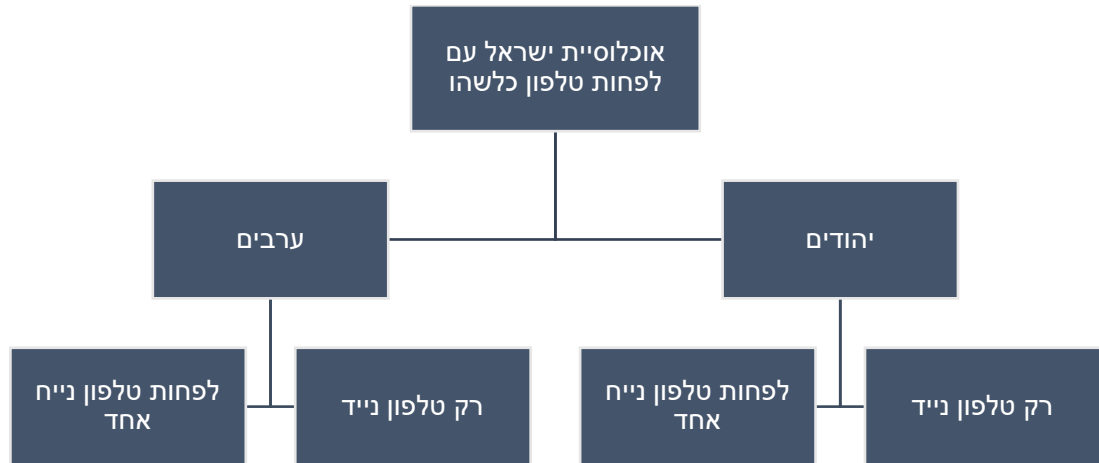
הדגימה בוצעה באמצעות חברת דגימה חיצונית (מידע-טופ) בשתי קבוצות בלתי תלויות: 1. רשימות הטלפונים הקווים (נייד) הממוחשבות של "בזק" ו"הוט"; 2. רשימות הטלפונים הסלולריים (נייד) ללא נייד¹. שיטה זו אפשרה לנו לשפר את הייצוגיות של הסקר ולכלול בו גם קבוצות אוכלוסייה הנוטות להיות בעלות טלפון נייד בלבד.

על מנת להבטיח ייצוגיות של כל קבוצות האוכלוסייה במדינה, בוצע מדגם שכבתי-היררכי (ראה תרשים 1) במקום מדגם אקראי רגיל. שכבות המדגם:

- קבוצת אוכלוסייה: ערבים או יהודים
- בעלות על טלפון: לפחות טלפון נייד אחד או רק טלפון נייד

תרשים 1: דיאגרמת מדגם השכבות ההיררכי

¹ החל מהסקר הקודם, פיתחנו שיטת דגימה ביחד עם ה-ICDC להכללת מרואיינים להם יש מספרי טלפון נייד בלבד. על פי נתונים על התפלגויות של אוכלוסיית בעלי טלפון נייד בלבד כמחצית מהם בני 21-34 ו-25% מהם בני 35-44. כמו כן, בקרב הערבים שיעור גבוה יותר (40%) של בעלי טלפון נייד בלבד. שיטת דגימה זו תתן ייצוג טוב יותר לקבוצות אלו לעומת הסבבים הקודמים של הסקר.

גודל המדגם ברוטו נקבע במטרה שבמדגם נטו לכל שכבה יהיה ייצוג מספק לגודל השכבה באוכלוסייה. יש לשים לב כי הדגימה היא אקראית וללא זיהוי שייכות הנדגמים לקופות, מצבם הבריאותי או השימוש שלהם בשירותי הבריאות. מידע זה נאסף באמצעות שאלון המחקר. חברת הדגימה ביצעה את הדגימה על פי הקריטריונים של הדגימה השכבתית-היררכית שהוצגו לעיל. עבור כל פרט שנדגם קיבלנו את כל מספרי הטלפון המשויכים אליו, כולל כל מספרי הטלפון הניידים, במידה והיו כאלו.

2. חישוב מספר הנדגמים לקראת עבודת השדה

קביעת גודל המדגם נקבע על בסיס התנאים הבאים:

- העוצמה הרצויה של המבחנים לזהות הבדלים בין הקופה הגדולה ביותר לקופה הקטנה ביותר, בעשרה משתנים מרכזיים של המחקר (שביעות רצון, בטחון במערכת ובעיות נגישות וזמינות), היא 80% ורמת הביטחון הרצויה היא 95% (כלומר מובהקות ברמה של 0.05).
- עוצמה של 80% ורמת בטחון של 95% בבדיקת הבדלים בין קבוצות אוכלוסייה לפי גיל, קבוצת אוכלוסייה, הכנסה ומחלה כרונית.
- רווח סמך של לכל היותר 2 נקודות אחוז עבור כלל האוכלוסייה ורווח סמך לכל היותר של בין 2 ל 4 נקודות אחוז בכל אחת מהקבוצות המשמעותיות של המחקר אשר מספר חבריה עלול להיות כ-300 מרואיינים (קופות החולים הקטנות, קשישים, עניים, ערבים וחולים כרוניים).

3. תוצאות עבודת השדה

המגמה בשנים האחרונות (בסקרים בכלל, ללא קשר לנושא הסקר) היא של ירידה באחוז הנכונות להיענות לבקשה להתראיין – והדבר בא לידי ביטוי בעולם כולו, בכלל זה גם בישראל, וגם בסקרים שלנו. למרות מגמה זו, מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל מצליח לשמור על אחוז היענות גבוה לעומת רוב הסקרים הנערכים כיום. **שיעור ההיענות בסקר 2018 היה 62%** (לעומת 68% ב-2016)

בסקר הנוכחי, ולבקשת משרד הבריאות, שאפנו להגיע למספר גדול יותר של מרואיינים לעומת הסקר הקודם ואכן **רואיינו 3,508 מרואיינים** (לעומת 2,513 ב-2016). מספר גבוה זה של מרואיינים אפשר לנו לבחון לעומק גם את חווייתם של תת-קבוצות העושות שימוש שונה בשירותי הבריאות ולהשוות ממצאים אלו לממצאים בקרב האוכלוסייה הכללית. בנוסף, מספר מרואיינים זה אפשר להגיע לייצוגיות מספקת של מבוטחים מהקופות הקטנות וכן של קבוצות קטנות נוספות כגון חולים כרוניים ובעלי הכנסות נמוכות.

בלוח 1 מפורט סיכום תוצאות עבודת השדה בסקר 2018

לוח 1: סיכום תוצאות עבודת השדה - סקר 2018

מספר	
7,485	סך מספר נדגמים
5,592	סך הכול נדגמים השייכים לאוכלוסיית המחקר ²
3,508	סך הכול מרואיינים
62%	שיעור ההיענות
	סיבות לאי ראיין:
17%	סירוב
21%	קשיים ביצירת קשר (שפה, קושי מנטלי, בעיות רפואיות, איתור)

² לא נכללו במדגם: צעירים מגיל 22, בתי עסק ומוסדות, תושבים זרים, מספרי פקס או מודם, משרתים בצבא קבע. כמו כן, לא נכללו במדגם מספרי טלפון שבהם קו הטלפון היה לא תקין או שלא היה מענה במשך חודשיים

4. כלי המחקר ואיסוף הנתונים

הנתונים נאספו באמצעות ראיונות טלפוניים, כאשר כל ראיון ארך כ-20 דקות בממוצע. הראיונות נערכו בשפות עברית, ערבית, ורוסית, על מנת לראיין גם תת-קבוצות שאינן דוברות עברית או שולטות בה ברמה מספקת לביצוע הראיון.

כלי המחקר היה שאלון שכלל סדרת מדדים קבועים וכן סדרת מדדים חדשים שהותאמו לדגשים שהועברו ממשרד הבריאות ומוועדת ההיגוי המלווה את המחקר. השאלון בסקר הנוכחי כלל את המדדים הקבועים הבאים: מגמות לאורך זמן בשביעות רצון וברמת שירות; רפואה ראשונית ושניונית, הערכת תפקוד מערכת הבריאות, תחושת ביטחון במערכת; מדדי נגישות וזמינות והשימוש בשירותים רפואיים מקוונים.

הנושאים שהורחבו: קשיים בתהליך קביעת תורים, רצף הטיפול בין בתי החולים לקהילה, דעת המבוטחים לגבי הוצאות הממשלה על בריאות מול הוצאותיה על תחומים אחרים, אמון במערכת הבריאות, מדדי שביעות רצון נוספים.

לאורך כל שלב איסוף הנתונים, ובמטרה לוודא כי אנו מראיינים באופן שווה ואחיד את האוכלוסייה, השוינו את התפלגות המראיינים להתפלגות שקיבלנו מקופות החולים בתחילת המחקר. ההתפלגות מקופות החולים ניתנה ברזולוציה של גיל-מין-מחוז, ועל ידי כל קופה בנפרד.

5. שקלול קובץ הנתונים

לצורך התאמת מאפייני המראיינים למאפייני האוכלוסייה ניתן משקל לכל תצפית, בהתאם לקבוצת האוכלוסייה אליה היא שייכת. הטבלה שלעיל מפרטת את המשתנים ששימשו לקביעת קבוצת האוכלוסייה

לוח 2: משתני וקבוצות השקלול

משתנה	מספר קבוצות	הערות
מין	2	זכר / נקבה
קבוצת אוכלוסייה	2	יהודים ואחרים / ערבים
גיל	5	22-34 35-44 45-54 55-64 +65
מחוז מגורים	6	בהתאם למחוזות משרד הפנים: ירושלים, יהודה ושומרון הצפון חיפה המרכז תל אביב הדרום

מהטבלה עולה כי קיימות 120 קבוצות ($2 \cdot 2 \cdot 5 \cdot 6 = 120$). חישוב המשקל של כל אחת מהקבוצות נבע מהיחס בינה לבין גודלה באוכלוסייה הכללית.

שלבי חישוב המשקלות:

1. ניפוח של משקל כל תצפיות לפי $\frac{N_j}{n_j}$, כאשר N_j הוא גודל הקבוצה ה- j ($1 \leq j \leq 120$) באוכלוסייה (בהתבסס על נתוני השנתון הסטטיסטי של הלמ"ס, 2018) ו- n_j הוא גודל הקבוצה ה- j במדגם.
2. זיהינו תצפיות אשר קיבלו משקלים קיצוניים (כלל אצבע- פי 7 ממוצע המשקלות הכללי) ומתן ממוצע המשקל בקבוצת המין-קבוצת אוכלוסייה-גיל שלהן (ללא מחוז).
3. לצורך חזרה לגודל המדגם המקורי, מקדם הניפוח של כל תצפית חולק בממוצע הכללי של מקדמי הניפוח במדגם.

6. בדיקת ייצוגיות המדגם מול אוכלוסיית בני 22 ומעלה

לאחר ביצוע השקלול להלן בדיקת ייצוגיות המדגם לעומת נתוני הביטוח הלאומי ונתוני הלמ"ס לשנת 2018 לפי המשתנים: גיל, מין, קופה, אזור, וקבוצת אוכלוסייה (ערבים / יהודים).
בלוחות 3-7 מוצגים תוצאות התפלגות המרוויינים לעומת התפלגות אוכלוסיית בני 22 ומעלה.

לוח 3: ייצוגיות לפי קופת חולים

קופה	אוכלוסייה	מרוויינים
כללית	53%	53% (N=1,801)
מכבי	27%	28% (N=942)
מאוחדת	12%	12% (N=411)
לאומית	8%	7% (N=230)

מקור הנתונים: חברות בקופת חולים, הביטוח הלאומי 2018

לוח 4: ייצוגיות לפי מין

מין	אוכלוסייה	מרוויינים
גברים	49%	48% (N=1,616)
נשים	51%	52% (N=1,771)

מקור הנתונים: השנתון הסטטיסטי של הלמ"ס, 2018

התפלגות חברות בקופת חולים לפי מין

מין	אוכלוסייה				מרוויינים			
	כללית	מכבי	מאוחדת	לאומית	כללית	מכבי	מאוחדת	לאומית
גברים	53%	26%	13%	8%	52%	29%	11%	8%
נשים	53%	27%	12%	8%	53%	28%	12%	7%

מקור הנתונים: חברות בקופת חולים, הביטוח הלאומי 2018

התפלגות גברים / נשים בכל אחת מהקופות

לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית	סה"כ	מין	
57%	43%	50%	47%	48%	מרואיינים	גברים
50%	49%	48%	48%	48%	אוכלוסייה	
43%	57%	50%	53%	52%	מרואיינים	נשים
50%	51%	52%	52%	52%	אוכלוסייה	

מקור הנתונים: חברות בקופת חולים, הביטוח הלאומי 2018

לוח 5: ייצוגיות לפי איזור מגורים¹

מרואיינים	אוכלוסייה	מחוז
15% (N=515)	14%	ירושלים ויו"ש
15% (N=526)	16%	הצפון
12% (N=438)	12%	חיפה
25% (N=893)	25%	המרכז
19% (N=649)	18%	תל אביב
14% (N=481)	14%	הדרום

מקור הנתונים: השנתון הסטטיסטי של הלמ"ס, 2018

¹ החלוקה למחוזות המגורים נעשתה על פי הגדרות הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. בלוחות הבאים מוצגת התפלגות האוכלוסייה לפי מחוזות לבני 22 ומעלה. את מחוזות ירושלים ויהודה ושומרון אוחדו למחוז יחיד משני טעמים: ראשית, מחוז יהודה ושומרון קטן ולכן כמות המרואיינים ממנו קטנה. שנית, דמיון יחסי בין האוכלוסיות הקיימות בשני המחוזות מאפשר איחוד בין המחוזות תוך שמירה על התכונות המאפיינות את אוכלוסייתם.

לוח 6: ייצוגיות לפי גיל

מרואיינים	אוכלוסייה	גיל
50% (N=1,679)	50%	22-44
31% (N=1,052)	31%	45-64
19% (N=636)	19%	65+

מקור הנתונים: השנתון הסטטיסטי של הלמ"ס, 2018

התפלגות קבוצות הגיל לפי קופת החולים

מרואיינים					באוכלוסייה					
לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית	סה"כ	לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית	סה"כ	קבוצת גיל
7%	13%	27%	53%	100%	8%	13%	26%	53%	100%	22-44
8%	13%	32%	47%	100%	8%	13%	31%	48%	100%	45-64
5%	9%	23%	63%	100%	7%	10%	24%	59%	100%	65+

מקור הנתונים: חברות בקופת חולים, הביטוח הלאומי 2018

התפלגות קבוצות הגיל בכל קופה

מרואינים				באוכלוסייה				
לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית	לאומית	מאוחדת	מכבי	כללית	קבוצת גיל
49%	53%	49%	50%	49%	53%	47%	50%	22-44
37%	32%	36%	28%	33%	32%	36%	28%	45-64
14%	15%	15%	22%	18%	15%	17%	22%	65+
100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	Total

מקור הנתונים: חברות בקופת חולים, הביטוח הלאומי 2018

לוח 7: ייצוגיות לפי קבוצות אוכלוסייה (ערבים / יהודים ואחרים)

מרואינים	אוכלוסייה	קבוצת אוכלוסייה
79%	82%	יהודים ואחרים
21%	18%	ערבים

מקור הנתונים: השנתון הסטטיסטי של הלמ"ס, 2018

מקורות:

הביטוח הלאומי. (2019). דו"ח מסכם על ניהול קובץ בריאות בחודשים ספטמבר-נובמבר 2018 וחישוב מפתח החלוקה ליום 1.1.2019. ירושלים: המחבר.

https://www.btl.gov.il/Mediniyut/Situation/haveruth1/2019/Pages/capitatia_012019.aspx

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. (2018). השנתון הסטטיסטי לישראל. ירושלים: המחבר.

<https://www.cbs.gov.il/he/publications/Pages/2018/%D7%A9%D7%A0%D7%AA%D7%95%D7%9F-%D7%A1%D7%98%D7%98%D7%99%D7%A1%D7%98%D7%99-%D7%9C%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-2018-%D7%9E%D7%A1%D7%A4%D7%A8-69.aspx>